

SVENSKA UNESCORÅDETS
SKRIFTSERIE: Nr. 2/1980

REKOMMENDATION

om

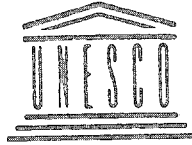
INTERNATIONELLT UTBYTE AV

KULTUREGENDOM

antagen av
UNESCO

Stockholm 1980

SVENSKA UNESCO RÅDETS
SKRIFTSERIE: Nr. 2/1980

REKOMMENDATION

om
INTERNATIONELLT UTBYTE AV

KULTUREGENDOM

antagen av
UNESCO

81 Ex. A

Översättningen är utförd av Språkcentrum och bearbetad av Svenska unescorådet.

Originaltexten finns på Svenska unescorådets kansli.

<u>INNEHÅLL</u>	<u>Sid.</u>
Förord	I
Inledning ("preamble")	1
I - DEFINITIONER	3
II - REKOMMENDERADE ÅTGÄRDER	4
III- INTERNATIONELLT SAMARBETE	5
IV - FÖRBUNDSSTATER	7
V - ÅTGÄRDER MOT OLOVLIG HANDEL MED KULTUREGENDOM	7

FÖRORD

Rekommendationen om internationellt utbyte av kulturegendom, som antogs vid Unescos generalkonferens i Nairobi 1976, var inte något kontroversiellt dokument. Man kunde enas utan att behöva ta upp problem som aktualiserades av den s.k. återförandefrågan, d.v.s. frågan om återförande av kultur-föremål till de länder, varifrån de ursprungligen härstammar. Nu efteråt visar sig denna rekommendation vara viktigare än vad man kanske först tänkt. Det som var en kompromiss har blivit ett samarbetsdokument, som redan fått utgöra grunden för en verksamhet inom det internationella museirådet (ICOM, International Council of Museums). Denna organisation startade hösten 1978 ett program som skall underlätta byten av föremål och tjänster mellan museerna, MUSEP, Museum Exchange Programme. Inom detta program införskaffar man bl.a. uppgifter om museer som vill byta föremål eller låna ut sådana. Man kartlägger också behovet av föremål som kan bytas eller lånas in till museer i tredje världen. I en rundskrivelse från ICOM till museerna i januari 1979 påpekades att programmet skall främja byten av föremål men också av tjänster. Västerländska museer med stora samlingar från ett visst land i tredje världen kan stå i ett partnerförhållande till detta land, och tanken är att också ett stöd till exempelvis hjälp vid uppbyggandet av museer skall kunna utgå. På detta sätt kan Unesco-rekommendationen redan sägas ha haft en betydelse genom att ge en ram för ett kulturellt samarbete i vid mening över nationsgränserna.

Karl-Erik Larsson

REKOMMENDATION OM INTERNATIONELLT UTBYTE AV KULTUREGENDOM

Unescos (Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur) 19:e generalkonferens i Nairobi den 26 oktober - 30 november 1976,

under beaktande av

att utvidgning och främjande av kulturutbyte, i syfte att nå ökad ömsesidig kännedom om olika kulturyttringar, bidrar till att berika berörda kulturkretsar, under uppskattning av vars och ens särdrag och av det värde andra nationers kulturer representerar, vilka tillsammans bildar hela mänsklighetens kulturarv,

att utbyte av kulturegendom, när det regleras rättsligt, vetenskapligt och tekniskt, i avsikt att förhindra olaglig handel med och åverkan på dylik egendom, är ett effektivt medel för att främja ömsesidig förståelse och uppskattning nationer emellan,

att flödet av kulturegendom över gränserna allttjämt i stor utsträckning tjänar egennyttiga syften och därigenom ofta leder till spekulation med åtföljande prishöjningar på sådan egendom, vilket gör kulturegendom oåtkomlig för fattigare länder och institutioner, samtidigt som den olagliga handeln får större möjligheter att breda ut sig,

att även där oegennyttiga motiv ligger bakom internationellt utbyte av sådan egendom, det oftast är fråga om ensidiga tjänster som korttidslån, medel- eller långfristiga depositioner eller donationer,

att dylika ensidiga transaktioner fortfarande är begränsade till antal och omfattning, både av kostnadsskäl och genom floran av invecklade regler och bruk,

att samtidigt som det är i hög grad önskvärt att transaktioner av detta slag främjas genom att minska eller undanröja hinder, det även är av vital betydelse att främja åtgärder

som grundar sig på ömsesidigt förtroende, för att göra det möjligt för alla institutioner att förhandla med varandra på jämbördiga villkor,

att det hos många kulturinstitutioner, oberoende av finansiella resurser, finns flera identiskt lika eller snarlika exemplar av kulturföremål av odiskutabelt kvalitetsvärde och ursprung, vilka är utförligt dokumenterade, och att vissa av dessa föremål, som på grund av sitt stora antal bara har liten eller underordnad betydelse för dessa institutioner, i stället skulle kunna bli uppskattade tillskott till institutioner i andra länder,

att ett utbytesförfarande mellan kulturinstitutioner som innebär att överskotts föremål lämnas i utbyte mot föremål man själv saknar, inte bara skulle bli berikande för alla parter utan dessutom leda till effektivare utnyttjande av det internationella samfundets kulturarv, som är summan av alla länders kulturarv,

att en sådan utbytespolitik redan rekommenderats i olika internationella överenskommelser som träffats som resultat av Unescos arbete,

att effekterna av ovan nämnda överenskommelser i dessa hänseenden förblivit begränsade och att en utbytespraxis mellan allmännyttiga kulturinstitutioner inte vunnit allmän utbredning, då de utbytestransaktioner som faktiskt äger rum ofta är konfidentiella eller icke offentliga,

att det följaktligen är nödvändigt att samtidigt utveckla de enkelriktade förfaranden som lån, depositioner eller donationer och bi- eller multilaterala utbyten,

har till behandling under punkt 26 på sessionens dagordning förslag rörande internationellt utbyte av kulturegendom,

jämlikt beslut vid sin 18:e session att denna fråga bör ges form av en rekommendation till medlemsstater,

antar denna dag, den 26 november 1976, följande rekommendation.

Generalkonferensen rekommenderar att medlemsstaterna tillämpar dessa bestämmelser genom att vidta de lagstiftnings- eller andra åtgärder som påfordras i enlighet med varje enskild stats författning eller praxis, för att inom sina respektive områden förverkliga de i denna rekommendation framlagda principerna.

Generalkonferensen förväntar sig att medlemsstaterna bringar denna rekommendation till vederbörliga myndigheters och organs kännedom.

Generalkonferensen rekommenderar medlemsstaterna att, vid de tidpunkter och på sätt konferensen kommer att bestämma, rapportera åtgärder som vidtagits med anledning av denna rekommendation.

I - DEFINITIONER

1. För denna rekommendations syften gäller:

"kulturinstitution" skall avse varje allmännyttig permanent inrättning för bevarande, undersökning och iståndsättande av kulturegendom i syfte att göra den tillgänglig för allmänheten, som erhållit tillstånd eller godkännande av behöriga offentliga myndigheter i respektive stat;

"kulturegendom" skall avse föremål som uttrycker eller vittnar om mänskligt skapande och naturens utveckling, och som enligt sakkunniga organ i enskilda stater är eller kan tänkas vara av historiskt, konstnärligt, vetenskapligt eller tekniskt värde och intresse, innefattande föremål inom nedanstående kategorier:

- (a) zoologiska, botaniska och geologiska specimen;
- (b) arkeologiska föremål;
- (c) föremål och dokumentation av etnologiskt intresse;
- (d) konst och konsthantverk;

- (e) litterära och musikaliska verk, fotografier och filmer;
- (f) arkiv och dokument;

"internationellt utbyte" skall avse varje mellan stater eller kulturinstitutioner i skilda länder under ömsesidigt överenskomna former avtalad överlåtelse av kulturegendom med äganderätt, nyttjanderätt eller förvaringsrätt - oavsett om därmed avses lån, deposition, försäljning eller donation av sådan egendom.

II - REKOMMENDERADE ÅTGÄRDER

2. Med tanke på att all kulturegendom utgör en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och att ett ansvar i detta avseende vilar på varje enskild stat, inte bara gentemot dess egna invånare utan även gentemot det internationella samfundet som helhet, bör medlemsstaterna inom ramen för sina befogenheter och i samarbete med de regionala och lokala myndigheter som erfordras vidta följande åtgärder för att främja utbytet av kulturegendom mellan kulturinstitutioner i skilda länder.

3. Medlemsstater bör inom ramen för sin lagstiftning, konstitution, praxis, och för varje land särskilda omständigheter anpassa befintliga lagar eller förordningar rörande arv, beskattning och tullavgifter eller införa nya sådana samt vidta alla nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt eller lättare att genomföra nedanstående transaktioner med internationellt utbyte av kulturegendom mellan kulturinstitutioner som enda syfte:

- (a) slutgiltig eller tillfällig import eller export samt transitering av kulturegendom;
- (b) överlåtelse av äganderätten till resp. avträdelse av kulturegendom som tillhör offentligt organ eller kulturinstitution.

4. Medlemsstater bör, där så är lämpligt, själva eller genom delegering till kulturinstitutioner, låta lägga upp register för ansökningar och erbjudande om utbyte av kulturegendom som gjorts internationellt tillgänglig.

5. Byteserbjudanden får inregistreras först sedan berörda föremål i rättsligt avseende är klart definierade i förhållande till nationella bestämmelser samt att institutionen i fråga är behörig att lämna sådant erbjudande.
6. Erbjudanden om utbyte bör inbegripa fullständig vetenskaplig, teknisk och, om så erfordras, rättslig dokumentation för att garantera gynnsammast möjliga förutsättningar för kulturellt bruk, förvaring och, där så lämpar sig, restaurering av föremålen i fråga.
7. I utbytesavtal bör inrymmas uppgift att mottagande institution är beredd att vidta alla nödvändiga konserveringsåtgärder för fullgott skydd av ifrågavarande kulturegendom.
8. Man bör överväga att bevilja kulturinstitutioner tilläggsanslag, eller avsätta en del av befintliga anslag, för att underlätta internationella utbyten.
9. Medlemsstaterna bör ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om täckning av risker för kulturegendom under utlåning och transport, och man bör i synnerhet utreda möjligheten att införa system för statsgarantier och ersättning vid lån av värdefulla föremål liknande dem som redan tillämpas i vissa länder.
10. Medlemsstaterna bör enligt respektive länders författningspraxis utreda hur lämpliga specialorgan kan inkopplas på uppgiften att samordna olika transaktioner förknippade med internationellt utbyte av kulturegendom.

III - INTERNATIONELLT SAMARBETE

11. I samarbete med alla behöriga organisationer, såväl regionala, nationella som internationella, statliga eller icke-statliga, bör medlemsstater, i enlighet med respektive länders egen författning och praxis, lägga upp en omfattande informationskampanj till kulturinstitutioner i alla länder och till sakkunnig personal av alla kategorier - med administrativ, akademisk eller vetenskaplig bakgrund - som på nationell eller

regional nivå handhar inhemska kulturegendom. Genom kampanjen skall deras uppmärksamhet riktas på det värdefulla bidrag till främjande av vidgad ömsesidig förståelse mellan alla folk, som består i att utveckla former för fritt utbyte över gränserna av kulturell egendom samt dessutom berörda parter uppmanas att delta i sådant utbyte.

12. En dylik kampanj bör särskilt inriktas på följande områden:

- (1) Kulturinstitutioner som redan träffat avtal om fritt utbyte av kulturegendom över gränserna bör uppmanas att publicera alla generella bestämmelser av standardmodell, däremot ej bestämmelser av mera speciell natur som beskrivning av enskilda föremål och deras värdering eller andra speciella tekniska detaljer;
- (2) Behöriga specialorganisationer, och främst då det Internationella museirådet ICOM (International Council of Museums), bör utarbeta eller komplettera handböcker med beskrivningar av alla tänkbara former av utbyte av kulturegendom och vad som därvid särskilt bör iakttagas. Sådana handböcker bör innehålla kontraktsformulär, bl.a. försäkringsavtal, för varje tänkbar typ av överenskommelse. Genom behöriga inhemska myndigheters försorg bör sådana handböcker ges omfattande spridning bland berörda fackinstanser i olika länder;
- (3) För att underlätta utredningsarbeten för att sluta utbytesavtal bör följande material ges vidsträckt spridning i samtliga länder:
 - (a) publikationer av olika slag (böcker, tidskrifter, musei- och utställningskataloger, fotografisk dokumentation) som getts ut av kulturvårdande institutioner i alla länder;
 - (b) kopior av erbjudanden och förfrågningar om utbyte som ställts samman i varje enskilt land;
- (4) Kulturinstitutionernas uppmärksamhet bör i alla länder särskilt riktas mot möjligheterna att återsamla ett för närvarande skingrat verk, vilket skulle främjas

genom ett system med successiva lån, där äganderätten icke överlåtes, varigenom varje enskild ägarinstitution ges tillfälle att bidra till att verket i sin helhet kan förevisas i tur och ordning.

13. Om parterna i ett internationellt avtal om utbyte av kulturell egendom får svårigheter med att genomföra utbytet rent tekniskt, kan de rådfråga experter, utsedda efter samråd med Unescos generaldirektör.

IV - FÖRBUNDSSTATER

14. Medlemsstater med federal eller icke-enhetlig författning kan, när de avser att genomföra denna rekommendation, följa de principer som framgår av Art. 34 i den konvention om skydd för världens kultur- och naturarv som antogs av generalkonferensen vid dess sjuttonde session.

V - ÅTGÄRDER MOT OLOVLIG HANDEL MED KULTUREGENDOM

15. Utvecklingen av systemet med internationella utbyten torde bereda kulturinstitutioner i de olika medlemsstaterna möjlighet att utvidga sina samlingar genom förvärv av kulturegendom av legitimt ursprung, åtföljd av dokumentation avsedd att klarlägga egendomens fulla kulturella betydelse. I enlighet härmed bör medlemsstater med hjälp av berörda internationella organisationer vidta alla erforderliga åtgärder för att se till att utvecklingen av dylika utbyten går hand i hand med en utvidgad verksamhet för att stävja varje tänkbar form av olovlig handel med kulturegendom.

I Svenska unescorådets skriftserie har hittills utkommit:

- Nr. 1/1979 Kulturell identitet. Invandrarkvinna i Sverige
- Nr. 2/1979 Rapport från Unescos tjugonde generalkonferens den 24 oktober—28 november 1978 avgiven av den svenska delegationen
- Nr. 3/1979 Rekommendation om allas deltagande i och bidrag till kulturlivet
- Nr. 4/1979 Rekommendation om utbyggnad av vuxenutbildningen
- Nr. 5/1979 "Massmediedeklarationen", antagen av Unesco
- Nr. 1/1980 Rekommendation om bevarande av kulturhistoriskt värdefulla miljöer och deras roll i samtiden
- Nr. 2/1980 Rekommendation om internationellt utbyte av kultur-egendom

Skrifterna erhålles gratis från Svenska unescorådet, Utbildningsdepartementet, 103 33 STOCKHOLM, tel. 08/763 10 00.